

Arbetsmaterial Clyde och Bonnie

Målgrupp: Högstadiet, gymnasiet och uppåt

Välkommen att arbeta med lärmaterialet till Clyde och Bonnie!

Föreställningen tar upp frågor om kärlek, död, och sociala orättvisor. Det handlar också om vad som är verkligt och vad som är illusion; vad är sant och inte? Två unga människor söker sin identitet i relation till omgivningen, och prövar samtidigt olika roller gentemot varandra.

I det här materialet ges förslag på teman att arbeta med. Diskussionsfrågor, repliker ur pjäsen, övningar och fördjupningsmaterial följer. Materialet passar bäst att använda efter teaterbesöket, men går naturligtvis att ha nytta av före. Arbeta exempelvis med frågorna under varje temarubrik, eller med värderingsövningen "Heta stolen". Ta också gärna upp något om verklighetens Bonnie Parker och Clyde Barrow och tiden de levde i.

Holger Schober, dramatiker

Holger Schober är född i Graz, Österrike, 1976. Han är dramatiker, skådespelare och regissör och arbetar både med film och teater. Sedan 2009 är han konstnärlig ledare för Wiener Klassenzimmertheater. 2009 fick han priset STELLA (Darstellende.Kunst.Preis) för pjäsen Clyde och Bonnie. Läs gärna mer på www.derschober.eu eller www.derschober.de.tl.

Efter teaterbesöket:

En känsla:

Sitt gärna i ring. Fråga vad det är för känsla var och en har i kroppen efter att ha sett föreställningen. Känslan kan kopplas till en scen, en karaktär, eller kanske en replik. Max ett ord och ingen känsla är rätt eller fel. (Eleverna kommenterar inte varandras upplevelser).

Frågor utifrån föreställningen:

Blev du berörd någon gång under föreställningen? Om ja, när då?

Beskriv Clyde och Bonnie! Vad är Bonnie för slags tjej och Clyde för kille? Hur gamla är de?

Vad får vi veta om Clyde och Bonnie? Hur har deras respektive familjer sett ut?

Vad har de för likheter och vad skiljer dem åt?

Kan man känna igen sig i Clyde och Bonnie? Vad är det man känner igen?

Varför går de till en psykiater och vad har de för problem enligt honom?

Fundera över valet av scenografi (scenbild). Var befinner sig rollkaraktärerna? Tänk tillbaka på vilka miljöer som förekommer i föreställningen.

Vad berättar kostymerna och kostymbytena i uppsättningen? Prata om de olika "förvandlingsnumren"!

Vad berättar de övriga komponenterna i uppsättningen? Ljus, mask, och inte minst musik?

Vad tillför koreografin i föreställningen? Berättar den saker utan ord? Vad?

Finns det humor i föreställningen? Ge exempel!

Vilka tankar och känslor väcker slutet? Vad händer med Clyde och Bonnie?

Repliker ur pjäsen:

"Vi låter inte depressionen sänka oss. Vi blir aktiva", säger Clyde till Bonnie då han presenterar sin bankrånarplan. Fundera över om kriminalitet kan vara något bra, något som ger människor livskraft och framtidstro?

"Vi är båda coola. Vi är ett coolt par", säger Bonnie. Är de det? På vilket vis är de coola? Och, hjälper det en i samhället, till exempel då man söker jobb, om man är cool och har "rätt" attityd?

"Tjugofem procent av alla ungdomar är arbetslösa, men vem vill egentligen tillhöra den gruppen?"

frågar sig Clyde. Prata om grupp tillhörighet: Vill man tillhöra en grupp i samhället? Och vill man tillhöra en grupp som saknar makt?

"Rättvisan är blind. Rättvisan ser bara det den vill se", säger Clyde. Finns rättvisa?

"Om du tror att livet är hårt så har du inte varit på min skola", säger Clyde, och berättar att han fyra år i rad blev vald till den som hade störst chans att hamna i fängelse. I vissa skolor utnämns en del elever till "skolans lammkött". Vad ska man göra då man blir pålagd en roll, en roll som man kanske inte vill ha? Vem har rätt att uttala sig om vem man är, eller vilken grupp man tillhör?

"Döden är bara början", säger Bonnie. Fundera över repliken; vad är döden början på för något? Hänger pjäsens slut ihop med pjäsens början? Hur då i så fall?

Temadel

Instruktioner till värderingsövningarna:

Heta stolen: Alla inklusive ledaren sitter i en ring på stolar (det finns också en tom stol). Ledaren läser upp ett antal påståenden. Om eleverna håller med om ett påstående byter de plats, om de inte håller med sitter de kvar. Om de inte vet vad de tycker, eller har svårt att bestämma sig, sitter de också kvar. Som ledare frågar du hela tiden hur de som reste sig, respektive de som satt kvar, tänkte.

Stå på linje: Tänk er en linje som går tvärs över rummet. Den ena änden representerar en åsikt och den andra änden dess raka motsats. Låt linjen utgöras av siffror från 1 till 6. (För att göra det tydligt; skriv gärna siffrorna på A-4-ark och lägg ut dem längs linjen). Gör ett påstående och uppmana eleverna att placera sig på en plats utefter linjen som stämmer överens med hur de tycker. Fråga de som ställt sig närmast ytterligheterna om de vill kommentera sin plats. Fråga sedan de som står på andra platser efter linjen. "Hur känns det att stå där? Vill någon kanske byta plats?"

4-hörnsövning: Som ledare ställer du en fråga eller presenterar ett dilemma. Sedan finns det fyra alternativa hörn att välja mellan. Alla påstående har ett " eget hörn" i rummet. Be nu eleverna att ställa sig i det hörn som bäst stämmer överens med vad de tycker. I det öppna hörnet kan alla ställa sig som har ett eget förslag. Låt de fyra grupperna som formerats prata kring hur de tänkt. Har ni tid kan eleverna göra en kort scen utifrån vad de pratat om.

Tema: Brott och kriminalitet

- Att råna en bank "drabbar ingen fattig". Är det moraliskt försvarbart att stjäla från banker?
- I Malmö har åtta personer dödat på kort tid. Flera unga människor har varit inblandade. Det händer också att ungdomar agerar "mulor" (förvarar vapen åt kriminella). Vad gör att vissa ungdomar dras in i den här typen av situationer?
- Vad ska man göra då man ställs inför orättvisor i samhället? Hur ska man få utlopp för sin vrede om man inte kan vara arg på en arbetsförmedling eller en regering?

- De verkliga Bonnie och Clyde utnämndes på sin tid till "samhällets fiender". Vilka kan man i dag kalla samhällets fiender?
- Girighet är en av de klassiska sju dödssynderna. Var i samhället hittar vi giriga personer och/eller organisationer?
- Både på Island och i Grekland har det nyligen varit stora kriser. Vad berodde de på?
- Svensk-amerikanskan Annika Östberg tillfångatogs då hennes pojkvän sköt ihjäl två poliser i Kalifornien, USA. Var det rättvist att hon fick sitta så länge i amerikanskt fängelse då det var hennes dåvarande pojkvän som mördade poliserna?

Heta stolen

Man blir lycklig av pengar

Den undre världen är spännande

En man ska kunna försörja sin familj

Det är viktigt att ha "de rätta" prylarna och kläderna

Att bära vapen får en att känna sig trygg

Kriminella killar har hög status bland tjejer

Kapitalism är ett bra samhällssystem

Stå på linje – Pengarna eller livet. Vad är viktigast i livet? Om det är att tjäna mycket pengar så ställer man sig på en "hög" siffra, och det inte är så viktigt med pengar, men med annat i livet, stället man sig på en av de lägre siffrorna. Låt eleverna välja position. När de har valt plats frågar du hur de tänkte kring sitt val av position.

4-hörnsövning: Pengarna eller moralen. Dilemma: Du får jobb på en byggfirma, och blir erbjuden 40.000 kronor för att skriva på ett kontrakt för att firman ska kunna genomföra ett bedrägeri. Vad gör du?

- 1) Skriver under och tar emot pengarna
- 2) Vägrar skriva under
- 3) Går till polisen och säger upp dig från byggfirman
- 4) Öppet hörn

Rollspel: Vapen eller inte vapen, det är frågan. Dela in klassen i två grupper. Den ena gruppen anser att man ska kunna få försvara sig – med vapen. Den gruppen ska argumentera för att det ska vara lagligt att bära vapen. Den andra gruppen ska argumentera för att det inte ska vara tillåtet att bära vapen. Förslag: Låt rollspelet utspela sig i en tevestudio; en elev är programledare och moderator och har bjudit in de två grupperna!

Tema: Dåtid Nutid Framtid

- Ta reda på hur den så kallade Depression såg ut i 30-talets USA (då verklighetens Bonnie och Clyde levde). Hur såg Sverige ut på 30-talet?
- I dag är cirka en fjärdedel av alla ungdomar i åldrarna 15-24 år arbetslösa. Jämför ungdomsarbetslösheten i dag med hur den såg ut för tio år sedan. Jämför Sveriges ungdomsarbetslöshet med andra europeiska länders!
- Det talas en del om barnfattigdom i Sverige. Hur har man det om man är fattig i Sverige?
- Kan man vara fattig även om man har det materiellt gott ställt? Hur i så fall?
- I vårt samhälle framhålls valfrihet som något mycket positivt. Det heter att vi alla har samma möjligheter att "välja vårt liv". Finns verkligen den möjligheten?
- Ett stycke i pjäsen har dramatikern kallat "Learning to live". Var lär man sig att leva idag? Hemma, i skolan, när man är vuxen?
- Går det att förändra samhällets strukturer utan att ställa sig utanför?
- Var finns makten i vårt samhälle? Ge exempel på maktfaktorer i Sverige och övriga världen
- Ge exempel på motståndsrörelser i dag!

Heta stolen

Det ska bli skönt att bli vuxen

Sverige är ett bra land att växa upp i

Alla kan nå sina drömmars mål

Klyftorna mellan rika och fattiga ökar i Sverige

Den svenska skolan är bra

Framtiden ser ljus ut

Man ska tidigt veta vad man vill med sitt liv

Teveintervju. Eleverna jobbar två och två och intervjuar varandra. Om möjlighet finns, använd kamera! En agerar programledare och frågar den andre om vad han/hon tycker är den viktigaste frågan för unga människor i dag. Max 2 minuter var. Visa i storgrupp.

Skriv fritt! Låt eleverna skriva, i vilken form de vill, utifrån meningen "När jag tänker på ordet framtid känner jag..." Läs upp för varandra!

Värsta/Bästa yrket. Alla får skriva ner två yrken på en lapp – på en lapp skriver man sitt drömyrke, och på den andra lappen det värsta yrket man kan tänka sig. Lägg alla lapparna i en hög och låt sedan någon läsa upp vad som står på lapparna. Gör två spalter på tavlan och diskutera resultatet!

4-hörnsövning: Engagemang. Hur kan man komma tillrätta med orättvisor i samhället? Ska man engagera sig och hur ska i så fall ens deltagande se ut? Ge följande alternativ:

- 1) Ägna sig åt välgörenhet och skänka pengar till organisationer
- 2) Engagera sig politiskt för att försöka påverka och förändra samhället
- 3) Det är bra som det är nu, dvs man behöver inte göra så mycket
- 4) Öppet hörn

Rollspel: Solidaritet eller ej? Dela in eleverna i två grupper. Den ena gruppen ska argumentera för ett samhälle där man delar med dig och tänker på allas bästa. Den andra gruppen argumenterar för ett samhällsskick som tjänar ens egna syften bäst. Be grupperna prata ihop sig i fem minuter innan debatten släpps fri!

Tema: Film, teater, och verkligheten

- Tänk på din favoritfilm! (eller om du har flera). Vad gör den/dem till din favorit? Känner du igen dig i filmen? Är det viktigt att känna igen sig i en film?
- "Konsten är en lögn som får oss att se sanningen", sa Picasso. Är det så? Och kan man ibland tycka att något man ser i en film eller läser i en bok framstår som "sannare" än det man upplever i verkligheten? Hur kan det i så fall komma sig?
- Nämn "coola" skådespelare ni känner till. Varför är de coola? Vill man vara lik dem? Är det deras utseende och "image", deras rollkaraktär/er eller deras skådespelarinsatser som är viktigast?
- Hjältar finns det gott om på bio. Lista några! Vad utmärker dem och vad gör dem till hjältar? Tänk sen på hjältar i "det vanliga livet". Vad har de för egenskaper?
- Fundera på kända filmrepliker. Ur vilka filmer kommer de? På vilket språk är de skrivna? (Prata också om vad det kan bero på att så mycket film kommer från USA!)
- Vad är ett lyckligt slut på film? Vad är ett bra slut? Ge exempel ur filmer!
- Tänk tillbaka på situationer i livet då du känt och tänkt att "det varit som i en film". Vad är det man upplever då man känner så?

Heta stolen

Film känns "verkligare" än teater

För att vara skådespelare bör man se bra ut

Doku-såpor är bra för ungdomar

Det är svårt att förstå teater

En film kan påverka en på djupet

Att se mycket på teve är verklighetsflykt

Man kan förändra samhället med film och teater

Gruppövning: Skriv och spela en ny scen! Skapa en scen som inte finns i pjäsen. Fundera på vad ni fått veta om karaktärerna och skapa en ny scen utifrån den informationen, eller skriv en helt ny scen! Fundera också på vad som händer efter sista scenen. Improvisera och gör ännu en scen, gör "ännu ett slut" på historien!

Diskutera: Holger Schober har kallat sin pjäs för en "B-film". Vad kan han tänkas mena med det? Se faktarutan nedan för kortfattad information om begreppet B-film!

Fakta B-film: B-filmen uppstod under depressionen i USA i slutet av 20-talet och början av 30-talet. Begreppet började annonseras på bioaffischer 1932, och då som första program eller förfilm till huvudfilmen. I dag förekommer förfilmer, framförallt på filmfestivaler, men då handlar det i princip alltid om kortfilmer. B-filmerna var fullängdsfilmer. Man såg alltså två filmer efter varandra. Fenomenet uppstod under depressionen eftersom filmbolagens behov av snabbt och framför allt billigt producerad film var stort. De ägde dessutom biografkedjorna och ville försäkra sig om att det inte uppstod någon filmbrist ute i landet. Folk hade ont om pengar och samtidigt ökar vår lust till verklighetsflykt då tiderna är dåliga. Filmerna producerades på löpande band och var tämligen klichéartade – ungefär som många såpor produceras idag.

Tema: Roller och identiteter

- Hur mycket betyder kläderna (samt frisyr/smink/accessoarer) för ens identitet?
- Språket, hur man talar, visar vilka vi är. I föreställningen talar till exempel Clyde i "metaforer". Kan man "ringa in" vem Clyde är genom hans sätt att uttrycka sig?
- Kan man vara "flera"? Är vi ibland som kameleonter; en person hos mamma och pappa, en person med kompisarna, en person då vi är ensamma med vårt husdjur?
- Ett talesätt lyder: "Vi föds som original men dör som kopior". Stämmer det, och hur ska man, för att inte bli en kopia, kunna bevara sin originalitet?
- När kan det vara bra att leka att man är "en annan"? När kan det vara farligt? Kan det vara en flykt från sig själv? Vad händer om man inte tycker om att vara tillsammans med sig själv?

Heta stolen

Det är lätt att vara sig själv

Dagdrömmar är viktiga

Det är viktigt att tillhöra en stil

Man ska alltid vara ärlig

Det är lätt att prata med sina föräldrar om hur man ska leva

Vi lever i ett förljuget samhälle

De flesta vuxna verkar ha fastnat i roller

Lista förebilder! När vi växer upp är de förebilder och idoler vi har oerhört viktiga. Gör en lista på de förebilder du sätter högt! Gör sedan en lista med de egenskaper som du värdesätter hos just dina förebilder. (Om ni har tid: Gör en lista på "dåliga" förebilder!)

Skrivövning: Om du fick välja att vara en annan människa under en vecka, vem skulle den personen vara? Fundera ett tag, skriv ner några stödord, och berätta sedan för varandra!

4-hörnsövning: Vad har störst inflytande på vem man blir som vuxen?

- 1) Skolan
- 2) Föräldrarna och familjen
- 3) Kompisarna
- 4) Öppet hörn

Tema: Mötas och skiljas

- Hur vet man att kärlek är på "riktigt"? Vad utmärker "äka kärlek"? Och ska man säga "Jag älskar dig" ofta eller bara då man verkligen känner känslan av kärlek?
- Bilden av den romantiska, "perfekta" kärleken används ofta i reklamen. Prata om vad dessa bilder kan ha för betydelse då man växer upp.
- Bonnie går till sist med på Clydes plan, att börja råna banker. Kan kärleken till en annan människa göra så att man "halkar snett" och börjar ägna sig åt kriminalitet? Prata om begreppet "folie a deux".
- Vad är det som gör att man älskar ett husdjur så mycket? (Ni som inte har husdjur, har ni längtat efter att ha ett? Om inte, varför?)
- Clyde menar att det inte är så farligt att döda en hund, en hund är ett slags "bruksvara". Har man psykiska problem om man skadar eller dödar djur?
- Går det att undkomma att göra egna val? Finns det en fri vilja? Vad väljer Bonnie och Clyde? Tänk speciellt på barscenen i slutet – vad kan den tänkas handla om? (Observera att det inte finns någon tolkning som är "rätt" eller "fel"!)

Heta stolen

Man kan komma över alla sorger i livet

Idealet är att leva med samma person hela livet

Det är bra att tänka på döden då och då

Det är förutbestämt att vissa människor ska mötas!

Att ha sex med någon gör att man möts på riktigt

Det ger hög status att ha haft många killar/tjejer

Den som får klara sig själv som barn blir stark

Skriv en berättelse! Skriv en berättelse om att mötas och att skiljas. Det kan handla om att möta sin stora kärlek, men också om att skiljas från ett husdjur eller någon annan man förlorat.

Improvisationsövning: Tänk er en situation där Bonnie eller Clyde får träffa en terapeut, som verkligen tar dem på allvar. En av er spelar Bonnie eller Clyde, och en av er agerar terapeut. Skapa en situation där terapeuten på ett respektfullt sätt försöker reda ut vad Bonnie respektive Clyde bär på. Fråga exempelvis hur de upplevde sin barndom, och vad de vill med sina liv. Improvisera fritt!

Film- bok – och länktips:

Filmer:

"Fish Tank", 2009, Andrea Arnold. Om 15-åriga Mia som känner sig vilsen och oälskad. Allt förändras då mamman tar hem en ny pojkvän. En stark film om social och känslomässig utsatthet.

"De feta åren är förbi", 2004, Hans Weingartner. Ett gäng tonåringar gör inbrott i rika personers hus som en protest mot de sociala orättvisorna. En dag tar de tillfånga en rik affärsman ...

"The Truman show", 1998, Peter Weir. En man är huvudroll i en dokusåpa. Fram till vuxen ålder lever han i studion i tro att alla runt omkring honom är vanligt folk, men alla utom honom själv är skådespelare, till och med hans fru och föräldrar, och alla detaljer i hans omgivning styrs av producenten. En dag händer något helt oväntat: Han får reda på sanningen.

"Bennys video", 1992, **"71 Fragment"**, 1994 och **"Funny Games"**, 1997 av Michael Haneke. Haneke tar i alla dessa filmer upp hur våld, och särskilt "underhållningsvåld" samt hjälte/gangster-klichéer används i både film och massmedia. I "Funny games" laborerar han på ett spännande sätt med att bryta den fjärde scenväggen, dvs han låter rollkaraktärerna agera som om de var medvetna om publiken i biosalongen.

"Bonnie och Clyde", 1967, Arthur Penn. Romantisk film om de båda förbrytarna. Viktigt att diskutera just romantiseringen av deras historia, av kriminalitet och att vara "utanför" samhället.

"Natural born killers", 1994, Oliver Stone. Ett ungt par förälskar sig och ger sig ut på en "mördarturné. Teman bland annat våld och medias stora roll i dagens samhälle." **"Vredens druvor"**, 1940, John Ford. En fattig familj från mellanvästern blir utan arbete och söker sig västerut, i hopp om att få arbete, under den stora depressionen.

"När man skjuter hästar så", 1969, Sydney Pollack. Filmen utspelar sig under depressionen och människor gör vad som helst för pengar. En maratondans anordnas: Par ska dansa dygnet runt så länge de orkar, de som håller ut längst vinner en stor summa pengar. Men allt eftersom timmarna går blir de tävlande mer och mer som djur på en cirkus, lidande framför den stora roade massan.

Böcker:

”Nicos filmreplikbok”, 2002, Colting, Gadd, Sjölander. En bok med över 700 filmrepliker.

”Stora boken med filmrepliker”, 2007, Känguru förlag. Många ”kultrepliker” och felciteringar!

”I filmens fotspår – reflekterande samtal om film”, Bonnier Utbildning 2010, Eva Westergren. Boken är skriven för lärare, som stöd i deras arbete med film i skolan.

”JAG – identitetsstärkande filmarbete”, Agnes Larsson och Monica Sällström. Boken beskriver ett medvetet klassrumsarbete där man med filmkamerans hjälp tar sig an identitetsfrågor.

”Barskrapad – om konsten att hanka sig fram”, 2002, Barbara Ehrenreich. Reportage om låglönearbetare och vad marknadskrafterna får för konsekvenser för fattiga medborgare.

”Ögonblick som förändrar livet”, Annika Östberg, 2011 – en bok om livsval och de konsekvenser varje val i ens liv får!

Länkar:

www.sfi.se/filmiskolan - en mycket bra sajt med välskrivna filmhandledningar och fina boktips.

www.filmdelta.se - Världens största filmdatabas på svenska. Sök tex på filmrepliker!

www.imbd.se – filmsida (på engelska) med information om de flesta filmer som producerats

www.sorg.se - Institutet för sorgbearbetnings hemsida. Grundaren Anders Gustavsson är före detta bankrånare!

www.kris.a.se Kriminellas Revansch i Samhället. Har även en sida för ungdomar!

www.brottsrummet.se Brå:s sida för lärare och elever. Här finns även lärarhandledningar kring brott och lagar att ladda ner. (Tex materialet ”Du och jag och Rätt och fel” för mellan- och högstadiet).

www.kriminalvarden.se – Se särskilt Lärarsidorna ”Brott och straff i skolan”

www.ekonomifakta.se - Fakta om bland annat ungdomsarbetslöshet